

Jinekolojik Muayene Sırasında Kadınların Yaşadığı Utangaçlık Düzeyi ve İlişkili Faktörler

Shyness Level And Related Factors Experienced By Women During Gynecological Examination

Özden TANDOĞAN¹, Meltem MECDİ KAYDIRAK² Bahar DOĞAN³

¹Dr. Öğr. Üyesi, Arel Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, 0000-0001-7439-5816

²Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, İstanbul, 0000-0002-6877-0269

³Öğrenci Ebe, Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, İstanbul, 0000-0001-7470-8966

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada kadınların jinekolojik muayene sırasında yaşadıkları utangaçlık düzeyleri ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Bu araştırma tanımlayıcı tasarımda 05 Aralık 2021–05 Şubat 2022 tarihleri arasında bir devlet hastanesinin Kadın Hastalıkları ve Doğum Polikliniği'nde yürütülmüştür. Araştırma örnekleme; araştırma kriterine uyan 322 kadın basit rastgele yöntem ile alınmıştır. Araştırma verileri; Tanıtıcı Bilgi Formu ve Utangaçlık Ölçeği kullanılarak yüz yüze görüşme yöntemiyle araştırmacılar tarafından toplanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalaması 36,70±12,49, %26,5'si nullipar/hiç gebe kalmamış ve %24,72'si bekar. Kadınların Utangaçlık Ölçek puan ortalaması 46,04±16,26'dır. Kadınların utangaçlık düzeyinin eğitim düzeyi (p= 0,033), gelir düzeyi (p= 0,008) ve çalışma durumu (p= 0,044) ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Jinekolojik muayene esnasında kadınların hissettiği korku (p= 0,009), kullanılan aletlerin bilinmemesi/rahatsız edici olması (p= 0,020) ve genital bölgenin açıkta kalması (p<0,001) kadınların utangaçlık düzeyini artıran değişkenler olarak belirlenmiştir. Kadınların utangaçlık düzeyinin jinekolojik muayene esnasında hissedilen anksiyete (p= 0,169) ve heyecanla (p= 0,896) ilişkili olmadığı belirlenmiştir.

Sonuç: Kadınların jinekolojik muayene esnasında yaşadığı utangaçlık düzeyinin orta derecede olduğu belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bilgiler ışığında utangaçlık düzeyi yüksek bulunan kadınların zorunlu olmadıkça jinekolojik muayene olmaktan kaçındıkları sonucuna varılabilir.

Anahtar kelimeler: Jinekolojik Muayene, Korku, Tutum, Utangaçlık

ABSTRACT

Aim: In this study, it was aimed to determine the level of shyness and related factors experienced by women during gynecological examination.

Material and Methods: This research was carried out in a descriptive design between 05 December 2021 and 05 February 2022 in the Obstetrics and Gynecology Polyclinic of a state hospital. To the research sample; 322 women who met the research criteria were recruited using a simple random method. Research data; It was collected by the researchers by face-to-face interview method using the Introductory Information Form and the Shyness Scale.

Results: The mean age of the women participating in the study was 36.70±12.49 years, 26.5% were nulliparous/never pregnant and 24.72% were single. The mean score of the Shyness Scale of the women was 46.04±16.26. It was determined that the level of shyness of women was associated with education level (p= 0.033), income level (p= 0.008) and employment status (p= 0.044). The fear felt by women during the gynecological examination (p= 0.009), the unknown/disturbing of the instruments used (p= 0.020), and the exposure of the genital area (p<0.001) were determined as the variables that increased the level of shyness of women. It was determined that the level of shyness of the women was not related to the anxiety (p= 0.169) and excitement (p= 0.896) felt during the gynecological examination.

Conclusion: It was determined that the level of shyness experienced by women during gynecological examination was moderate. In the light of the information obtained from the research, it can be concluded that women with a high level of shyness avoid having a gynecological examination unless it is compulsory.

Keywords: Attitude, Fear, Gynecological Examination, Shyness

Corresponding author/Sorumlu yazar:

Meltem MECDİ KAYDIRAK, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, İstanbul, meltemecdi@gmail.com

Başvuru/Submitted: 22.09.2022 **Kabul/Accepted:** 10.05.2023

Cite this article as: Tandoğan Ö, Mecdi Kaydırak M, Doğan B. Shyness Level And Related Factors Experienced By Women During Gynecological Examination. J TOGU Heal Sci. 2023;3(2):128-138.

GİRİŞ

Jinekolojik sağlığın önemli bir parçası olan jinekolojik muayene, kadın sağlığının korunmasında, cinsel yolla bulaşan hastalıkların ve genital organ kanserleri gibi olumsuz durumların erken tanı, teşhis ve değerlendirilmesinde kullanılan yaygın uygulamalardan birisidir (1,2). Jinekolojik muayene kadınlar tarafından “uygulanmasının gerekli olduğu ancak rahatsızlık, utanç ve ağrı verici bir durum” olarak tanımlanmaktadır. Jinekolojik muayenenin doğası gereği genital organların gösterilmesinden dolayı dünyanın her yerinde kadınların jinekolojik muayeneden kaçındıkları ve utandıkları bilinmektedir (3). Literatürde jinekolojik muayene sırasında; mahremiyete özen gösterilmemesi, konu hakkında bilgi eksikliği, ağrı yaşama korkusu, yaşanılmış olumsuz muayene deneyimleri, travmatik etkiler ve sağlık personelinin aceleci yaklaşımlarının kadınların jinekolojik muayene kaçınmasının yanında utanma duygusu ve endişelerin artmasında da etkili olduğu vurgulanmaktadır. Olumsuz deneyimlenen bir jinekolojik muayene, kadının bundan sonraki muayenelere gelmesini de etkilemektedir (3, 4). Bu durum kadınların ciddi hastalıkları olmadığı sürece kontrol ve tarama amaçlı jinekolojik muayene olmamalarını doğrudan etkilemektedir.

Kadın sağlığı uygulamalarının önemli bir bileşeni olan jinekolojik muayenenin bireysel ve özenli olması, üreme sağlığına ilişkin hizmet alma devamlılığını sağlar. Bu nedenlerle ebe ve hemşireler, kadınların jinekolojik muayene sırasında hem utangaçlık düzeylerini hem de ilişkili faktörleri değerlendirmelidir. Jinekolojik bakım hizmeti veren sağlık personelinin kadının jinekolojik muayeneden nasıl etkilendiğini bilmesi oldukça önemlidir. Çünkü kadının muayeneye yüklediği anlam, tedavi seçeneklerini ve utanma algısını doğrudan etkilemektedir. Bazen kadının bu duyguları sağlık personeli önünde engel olarak durabilmektedir. Jinekolojik muayenede kadının nasıl etkilendiğinin belirlenmesi bütüncül bakım gereksinimlerinin saptanması açısından da gereklidir. Bu doğrultuda çalışma kadınların jinekolojik muayene sırasında yaşadıkları utangaçlık düzeyleri ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı tasarımda yapılmıştır.

Araştırma Soruları:

- Jinekolojik muayene sırasında kadınların yaşadığı utangaçlık ölçek puan ortalaması nedir?
- Kadınların jinekolojik muayene sırasında yaşadığı utangaçlık düzeyi kadınların sosyodemografik ve obstetrik özellikleri arasında anlamlı fark var mıdır?

- Kadınların jinekolojik muayene sırasında yaşadığı utangaçlık düzeyi jinekolojik muayene esnasında hissedilen duygular arasında anlamlı bir fark var mıdır?

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırma Dizaynı

Bu araştırma tanımlayıcı tasarımda 05/12/2021-05/02/2022 tarihleri arasında bir devlet hastanesinin Doğum ve Kadın Hastalıkları Polikliniği'nde yapılmıştır. Arşiv taramasında araştırmanın yapılacağı hastanenin ilgili polikliniğinde ayda yaklaşık 1200 kadının başvurduğu belirlenmiştir. Araştırma evrenini araştırmanın yapıldığı devlet hastanesinin Doğum ve Kadın Hastalıkları polikliniğine araştırmanın yapılması planlanan tarihler arasında başvuru yapan kadınlar oluşturdu (N= 2400). Literatürde kadınların %25 ile %60'nın jinekolojik muayeneden utandıkları bildirilmiştir (1,2). Araştırma örneklemini belirlemede araştırmanın yapılması planlanan iki aylık sürede ortalama hasta sayısı üzerinden evreni bilinen örneklem hesabı yapılmıştır. Olayın görülme sıklığı %60 olarak alındığında en az (%90 güç, %95 güven aralığı) 320 kadına ulaşılması gerektiği belirlenmiştir. Araştırma verileri, 322 kadından basit rastgele yöntemi ile yüz yüze yaklaşık 15 dakikada doldurulmuştur. Araştırmaya dahil edilme kriteri; en az bir kere jinekolojik muayene olmuş olmak, Türkçe okuyup – anlayabilmek ve araştırmaya katılmaya gönüllü olmak şeklindedir. Dışlanma kriteri ise; 18 yaşından küçük olma olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları: Araştırma verileri “Tanıtıcı Bilgi Formu” ve “Utangaçlık Ölçeği (UÖ)” kullanılarak toplanmıştır. *Tanıtıcı Bilgi Formu:* Kadınların sosyodemografik (yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir durumu), obstetrik (gebelik sayısı, düşük sayısı, doğum sayısı vb.) ve utangaçlıkla ilgili sorulardan oluşmaktadır.

Utangaçlık Ölçeği (UÖ): Ölçek 2001 yılında Güngör tarafından Türkçe 'ye uyarlanmıştır. Ölçek (5'li likert tipi): “(1) bana hiç uygun değil, (2) uygun değil, (3) kararsızım, (4) bana uygun ve (5) bana çok uygun” seçeneklerinden oluşmaktadır. 20 maddeden oluşan UÖ'den alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 20'dir. Puanın yüksek olması, bireyin kendisini “utangaç” olarak algıladığı biçiminde değerlendirilmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,91 olarak bulunmuştur (5). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,92 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın Etik Yönü

Haliç Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Onay tarihi: 01.12.2021, Karar No: 184) etik kurul ve araştırmanın yapıldığı hastaneden kurum izni alınmıştır. Araştırmanın her bir adımı Helsinki Deklarasyonu Prensipleri 'ne uygun şekilde yürütülmüş olup, gönüllü katılan her bir kadına araştırma hakkında yeterli açıklama yapılarak Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçek için ölçeğin yazarından e-posta ile kullanım izni alınmıştır.

İstatistiksel Analiz

Araştırma verileri, IBM- SPSS 20.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılımının incelenmesinde Kolmogorov Smirnov Test kullanılmıştır. Çalışma verilerinin gösterimi; kategorik değişkenler için frekans dağılımı (sayı, yüzde), sayısal değişkenler için tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, medyan, minimum-maksimum değer verilmiştir. Verilerimiz normal dağılım göstermediği için (Kolmogorov Smirnov testi) parametrik olmayan testlerden iki gruba sahip sayısal değişkenler arasındaki farkın incelenmesinde Mann Whitney U testi, ikiden fazla gruba sahip sayısal değişkenler arasındaki farkın incelenmesinde ise Kruskalwallis testi kullanılmıştır. Post hoc analiz için Bonferroni, testi kullanıldı. Ayrıca ölçeğin güvenilirliğini belirleyebilmek için Cronbach alfa katsayısı hesaplandı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalaması $36,70 \pm 12,49$ (18,00–70,00), %26,89'u (n= 89) hiç gebelik yaşamamış ve %24,72'si (n= 82) bekadır. Kadınların utangaçlık ölçek puan ortalaması $46,04 \pm 16,26$ (20,00 – 100,00) olarak saptandı. Kadınların utangaçlık düzeyiyle yaş arasında anlamlı bir korelasyon olmadığı ($r = -0,045$, $p = 0,414$) belirlendi. Kadınların utangaçlık ölçeğinden aldığı puan ortalaması eğitim düzeyi ($p = 0,033$), gelir düzeyi ($p = 0,008$) ve çalışma durumuyla ($p = 0,044$) karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptandı (Tablo 1). Utangaçlık ölçek puan ortalaması farkının hangi gruplar arasından kaynaklandığını belirlemek için ileri analiz (Bonferroni) yapıldı. Utangaçlık ölçeği puan ortalaması ile kadınların eğitim düzeyi arasında anlamlı fark olduğu belirlense de yapılan ileri analizde grupların kendi içerisinde anlamlı farkın olmadığı belirlendi ($p > 0,005$). Kadınların aslen nereli olduğu (Marmara B., Karadeniz B., vb.) ile utangaçlık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlendi ($p = 0,242$). Tablo 1'de

kadınların sosyodemografik ve obstetrik özelliklerine ilişkin veriler bu değişkenlerin Utangaçlık Ölçeği puan ortalamasının karşılaştırılmasına dair bulgular belirtildi.

Kadınların sadece %5,10'u (n= 17) yılda bir kere düzenli jinekolojik muayene olduğu ve kadınların muayene sıklığı ile utangaçlık düzeyi arasında anlamlı farkın olmadığı (p= 0,122) belirlendi (Tablo 2). Kadınların %45,20'si doktor cinsiyetinin önemli olduğunu belirtirken doktorun cinsiyetine (erkek) göre utangaçlık düzeyi arasında anlamlı farkın oluşmadığı (p= 0,163) belirlendi (Tablo 2). Jinekolojik muayene öncesinde hastalara bilgilendirmeyi sıklıkla %41,30'u (n= 137) doktor, %14,50'si (n= 48) hemşire ve %7,20'si (n= 24) ebe tarafından yapıldığı belirlendi. Kadınların utangaçlık düzeyinin jinekolojik muayeneyle ilgili değişkenlerle ilişkisi Tablo 2'de belirtildi.

Tablo 1. Kadınların sosyodemografik, obstetrik verilerine göre utangaçlık ölçeği puan ortalamasının karşılaştırılması (n= 332)

Değişkenler	$\bar{X}\pm Ss.$	Min-maks.	Medyan [1. – 3. çeyrek]	İstatistik
Utangaçlık Ölçeği	46,04±16,26	20 – 100	45 [34,00– 57,00]	r= - 0,045 p= 0,414
Yaş	36,70±12,49	18- 70	35 [27,00 – 44,00]	
Değişkenler	Utangaçlık Ölçeği			İstatistik
Medeni durum	n	%	Sıra Ortalaması	p
Evli	250	75,3	165,07	0,757 [§]
Bekar	82	24,7	168,86	
Eğitim düzeyi				
En fazla ilköğretim	53	16,0	185,76	0,033[¶]
Lise	91	27,4	178,90	
Lisans veya üstü	187	56,6	154,12	
Gelir düzeyi				
Gelir giderden az ^a	68	20,5	183,40	0,008[¶]
Gelir gidere denk ^b	188	56,6	171,34	
Gelir giderden fazla ^c	76	22,9	137,45	
Post hoc analiz	Grup	Fark	p	
a	c	7,79	,012	
Çalışma durumu				
Çalışıyor	129	38,9	152,77	0,044[§]
Çalışmıyor	203	61,1	174,45	
Gebelik durumu				
Nullgravida	88	27,32	170,13	0,307 [¶]
Primagrivada	83	25,77	152,04	
Multigravida	161	46,91	170,97	
Doğum şekli				
Normal	112	46,5	122,27	0,792 [§]
Sezaryen	129	53,5	119,90	

Ss. Standart sapma, *= Post hoc analiz: Bonferroni, r= Spearman, [§]Mann Whitney U testi, [¶]Kruskalwallis testi

Tablo 2. Kadınların jinekolojik muayeneyle ilgili bilgilerinin utangaçlık ölçeği puan ortalamasının karşılaştırılması (n= 322)

Değişkenler	Utangaçlık Ölçeği				
	n	%	Sıra ortalaması	p	
En son yapılan jinekolojik muayene zamanı	0 -6 ay	97	29,20	176,38	0,340 [¶]
	7- 12 ay	78	23,50	181,92	
	13 ay ve üstü	157	47,30	151,78	
Jinekolojik muayene sıklığı	Yılda bire kere	17	5,10	135,82	0,122 [¶]
	İki yılda bir kere	102	30,70	155,44	
	Düzensiz	213	64,20	173,42	
Muayene nedeni	Gebelik kontrolü	61	18,40	175,11	0,107 [¶]
	Tarama- Kontrol	134	40,70	152,53	
	Hastalık durumu	137	41,00	175,18	
Sağlık profesyonelinin cinsiyeti önemlidir	Evet	150	45,20	175,55	0,098 [‡]
	Hayır	182	54,80	158,08	
Sağlık profesyonelinin cinsiyeti ne olsun isterdiniz?	Kadın	155	46,70	172,71	0,214 [‡]
	Erkek	22	6,60	135,55	
	Fark etmez	155	46,70	163,60	
Muayene öncesinde bilgilendirme yapıldı mı?	Yapıldı	209	63,00	161,58	0,272 [‡]
	Yapılmadı	123	37,00	173,57	

[‡]Mann Whitney U testi, [¶]Kruskalwallis testi

Tablo 3. Kadınların jinekolojik muayene esnasında hissettiği duygular ve sağlık profesyonelinin tutumuyla ilişkili verilerin utangaçlık düzeyiyle karşılaştırılması (n= 332)

Değişkenler	Utangaçlık Ölçeği				
	n	%	Sıra ortalaması	p	
Korku	Evet	106	31,90	186,17	0,009 [‡]
	Hayır	226	68,10	156,63	
Heyecan	Evet	79	23,80	164,76	0,896 [‡]
	Hayır	253	76,20	166,38	
Stres/anksiyete	Evet	133	40,20	174,29	0,169 [‡]
	Hayır	197	59,80	159,57	
Kullanılan aletlerin bilinmemesi/rahatsız edici olması	Evet	140	41,90	180,44	0,020 [‡]
	Hayır	192	58,10	155,55	
Genital bölgenin açıkta olması	Evet	162	48,80	186,62	<0,001 [‡]
	Hayır	169	51,20	146,23	
Genital hijyen	Evet	82	24,80	180,20	0,107 [‡]
	Hayır	250	75,20	160,64	
SP kibar olması	Evet	132	39,50	155,88	0,119 [‡]
	Hayır	200	60,50	172,63	
SP güler yüzlü olması	Evet	76	22,90	149,80	0,093 [‡]
	Hayır	255	77,10	170,83	
SP özenli olması	Evet	69	20,80	164,00	0,847 [‡]
	Hayır	263	79,20	166,52	

[‡]Mann Whitney U testi, SP: Sağlık profesyoneli (Hekim, hemşire, ebe)

Jinekolojik muayene esnasında kadınların hissettiği korku ($p= 0,009$), kullanılan aletlerin bilinmemesi/rahatsız edici olması ($p= 0,020$) ve genital bölgenin açıkta kalması ($p<0,001$) kadınların utangaçlık düzeyini artıran değişkenler olarak belirlendi (Tablo 3). Kadınların utangaçlık düzeyinin jinekolojik muayene esnasında hissedilen anksiyete ($p= 0,169$) ve heyecanla ($p= 0,896$) ilişkili olmadığı belirlendi (Tablo 3). Tablo 3'te kadınların utangaçlık düzeyinin jinekolojik muayene esnasında hissedilen duygular ve sağlık profesyonelinin tutumuyla ilişkili verilerin karşılaştırılmasına dair bulgular sunuldu.

TARTIŞMA

Bu çalışma kadınların jinekolojik muayene sırasında utangaçlık faktörlerinin ve bu faktörlerden nasıl etkilendiğinin belirlenmesi amacıyla yapıldı. Jinekolojik muayene, kadının vücudunun en mahrem yerlerinin, mahremiyet ihlali gibi algılanmasına bağlı olarak çoğu kadında olumsuz duygulara neden olmaktadır (4). Mahrem yerlerin gösterilmesi kaygı, stres ve utanma yaratan bir durumdur (3). Utanmanın sosyal ve psikolojik alanlarda performansa yaygın etkileri vardır ve bu durumlar kişinin sağlık hizmetlerine ulaşmasına engel yaratıp olumsuz benlik algılaması oluşturmaktadır (6). Kadınların jinekolojik muayene esnasında yaşadığı utanma, onların rutin kontrol ve taramalardan kaçınmalarına neden olmaktadır. Benzer şekilde Phumdoung ve Youngvanichsate (7) araştırmasında, kadınların yaklaşık %52'sinin jinekolojik muayene sırasında utandığını bundan dolayı muayene olmaktan kaçındığını bildirmiştir.

Gebelik döneminde rutin uygulama olan jinekolojik muayene, kadınların yaşamları süresince devam eden tanılama amaçlı bir uygulamadır. Kadınların yaş ile jinekolojik sorunlarında artış olmasına rağmen kadınların yaşı arttıkça muayeneye gitme sıklığı azalmaktadır (8). Literatürde yaş ile jinekolojik muayene olma arasında negatif yönlü bir etki olduğu bildirilmektedir (9, 10). Farklı kuşaklardaki kadınların utangaçlık durumlarını inceleyen bir çalışmada ise 40 yaş altı kadınların muayene sırasında daha fazla utandıkları bildirilmiştir (6). Bir araştırmaya göre, utanma duygusu ile yaş arasında, negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Yaşın artması utanma duygusunun azalmasına yönelik bir eğilim göstermiştir (11). Bu durum ilk muayenelerini yaptıran genç kadınların, daha önce muayene olan kadınlara göre daha fazla rahatsızlık veya utanma yaşadıkları şeklinde açıklanabilir. Bu çalışmada farklı olarak yaş ile utanma duygusuna arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır. Bu durum, katılımcıların yaş ortalamasının yüksek olması ve çoğunluğunun evli olmasından kaynaklı olmuş olabilir.

Konuya benzer çalışmalarda eğitim düzeyi yüksek olan kadınların sağlık taramalarına daha çok katıldığı ve eğitimin sağlık tarama davranışlarına olumlu etki yarattığı görülmektedir (12, 13). Türkiye kadınların eğitimsizlik ve buna bağlı inanç ve geleneklerin getirdiği nedenler ile sağlık taramalarına karşı yeterince özen göstermedikleri ve önlem almadıkları bildirilmiştir. Kadınların düzenli muayeneye gitmeme nedenleri arasında “jinekolojik muayene gidilmesi gerektiğini bilmedikleri” olduğu belirlenmiştir (8, 13). Bilgin ve Merih’in (2020) çalışmasında (6) kadınların jinekolojik muayenede utangaçlık puan ortalamaları ile eğitim durumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Eğitim durumlarına göre incelendiğinde ise okuryazar olmayanların muayene gerekliliğini bilmediği dolayısıyla eğitim seviyesi düşük olanların daha az muayene oldukları görülmektedir. Bu çalışmada eğitim seviyesiyle utanma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi. Kadınların eğitim seviyesinin artırılmasıyla kadının sağlık göstergelerinde olumlu artış olacağı söylenebilir.

Kadınların genital bölge mahremiyetine verdikleri önem ve hassasiyet artan utangaçlık düzeyinin yadsınamaz bir belirleyicisidir. Türkiye’de yapılan bir çalışmada, jinekolojik muayene yaptıran kadınların vücut mahremiyetine yüksek derecede önem verdikleri vurgulanmıştır (2). Bir başka çalışmada katılımcıların büyük bir bölümü (%78.3) muayene sırasında özel alanlarının açıkta olmasından rahatsız olduğunu ve bu durumdan utandıklarını belirtmişlerdir (15). Şahin ve arkadaşlarının (2014) çalışmasında ise jinekolojik muayene yaptırmayan 118 kişiden %8,50’si utandığı için jinekolojik muayene yaptırmadığını belirtmiştir (16). Utangaçlık, dini ve geleneksel düşünceler, kadının toplumdaki cinsel rolü, daha önceki bilgi ve deneyimler kadının jinekolojik muayeneden kaçınmasına neden olabilir. Bu çalışmada da genital bölgelerinin açıkta olması kadınlarda utangaçlık düzeylerinin artmasına neden olduğu görülmüştür.

Literatürde kadınların %25 ile %60’ının jinekolojik muayeneden utandıkları rapor edilmiştir (1, 2, 14, 16). Topatan’ın (2020) araştırmasında kadınların hekimi daha önceden tanıma ve hekim cinsiyeti ile mahremiyet duygusu ile utanma arasında bir ilişki olmadığını bildirmiştir (4). Cinselliğin özellikle kadınlarda bastırıldığı toplumlarda, yabancılarla etkileşim veya bire bir karşı cinsiyet etkileşimleri mahremiyetin ihlal edildiğinin hissedilmesine ve genital muayenelerin bir duygu durum olan utangaçlığın ortaya çıkmasına sebep olabilir (17). Bununla birlikte jinekolojik muayenede kadının ne hissettiği ve hissettiği duyguyu nasıl algıladığının bilinmesi, kadında utanma duygusunun kaynağının belirlenmesine yardımcı olabilir (6). Bu çalışmada, katılımcıların yaklaşık yarısı doktor cinsiyetinin önemli olduğunu, genelde tercihlerinin kadın doktor veya ona yakın oranda cinsiyetin önemsiz olduğu

belirtmişlerdir. Ve bu durumun utangaçlık faktörü ile ilişkili olmadığı görülmüştür. Jinekolojik muayenede doktor cinsiyeti, muayeneye karşı olumsuz duygular oluşturmaktadır (1, 18). Örneğin bir çalışmada, muayenede doktorun kadın olmasının daha düşük anksiyeteye, erkek olmasının ise jinekolojik muayeneyi reddetmeye neden olduğu vurgulanmıştır (19). Farklı bir çalışmada ise, 40 yaş altı kadınların jinekolojik muayenede daha çok kadın doktoru tercih ettiklerinin ve daha fazla utanma duygusu yaşadıklarının altı çizilmektedir (6). Bu çalışmanın bulgularının farklı çıkmasının nedeni kadınların randevu sistemiyle doktorları kendi seçmeleri olabilir. Katılımcıların eğitim seviyesinin yüksek olmasının doktor cinsiyet seçimlerini etkilediği ve durumun utanma duygusu ile doktor cinsiyeti arasında anlamlı bir fark yaratmadığı düşünülmüştür. Benzer olarak akademisyenlerin jinekolojik muayeneye ilişkin deneyimlerinin incelendiği bir çalışmada, katılımcıların yarısından çoğunda (%66,2) muayeden utanma duygusu bulunmamıştır (20).

Pelvik veya jinekolojik muayenede, anksiyete ve korku yaygın yaşanmaktadır. Sağlık profesyonellerinin muayene sırasında oluşabilecek kaygıyı bilmesi, kaygıyı azaltacak teknikleri uygulaması sağlık sonuçlarını iyileştirmek için önemli bir konudur (14, 21). Öyle ki cinselliğin kutsallaştırıldığı toplumlarda, mahrem yerlerin hekim tarafından görülmesinin yarattığı utanma hissinin kadınlarda tarama testi yaptırmayı engellediği vurgulanmıştır (16). Bu çalışmada muayenede korku hissinin, kullanılan aletlerin bilinmezliğinin ve genital organların açıkta kalmasının utanma duygusunu arttırdığı bulunmuştur. Kadınların korkuları kullanılan aletlerin boyutları, vereceği acı hissi veya kadının kendi mahremiyete önem verilme durumu ile bağlantılı olarak değişkenlik gösterebilir. Bu durumda muayene eden kişinin muayene sırasında sürekli ve yeterli bilgi vermesi, kadının jinekolojik muayenenin bir parçası olduğu hissini onda yaratabilir. Muayenede vajinal spekulumu kendisinin uygulaması veya genital anatomi konusunda hasta eğitimi, ayna kullanılması, kadının kontrol hissini artırarak muayene sırasında faydalı olabilir.

SONUÇ

Araştırma sonucunda kadınların utangaçlık düzeyinin orta derecede olduğu belirlenmiştir. Kadınların eğitim düzeyi azaldıkça jinekolojik muayene esnasında daha fazla utangaçlık yaşadıkları saptanmıştır. Kadınların jinekolojik muayene esnasında yaşadığı korku, mahrem yerlerin açıkta kalması ve kullanılan aletlerin bilinmezliği ile utangaçlık düzeyini arttırdığı sonucuna varılmıştır. Araştırma sonuçları literatür ile kıyaslandığında jinekolojik muayene sırasında kadınların kaygı, stres ve utanma duygularının tüm kadınlarda benzer olduğu belirlenmiştir (2, 3, 4, 15). Bu araştırma sonucunda utangaçlık düzeyinin yaş ile ilişkili

olmadığı saptanmıştır. Ancak araştırma sonuçlarında yaş ile utangaçlık düzeyi arasında negatif bir ilişki olduğu görülmektedir (9,5,6,15).

Araştırma sonuçlarından elde edilen bilgiler ışığında sağlık personelinin, kadınların duygularını anlaması, jinekolojik muayene ile ilgili konuşması, muayene hakkında onlara eğitim vermesi ve bir refakatçi veya sağlık görevlisinin varlığını teklif etmesinin önemli olduğu söylenebilir. Çünkü kadının muayenede ne hissettiği bir sonraki muayenelerin devamlılığına da yansımaktadır. Bu sebeple kadının anlaşıldığını hissetmesi, jinekolojik muayenenin sağlık için gerekli ve yararları konusunda sağlık personelinin de bilgilendirilmeleri ayrıca önemlidir. Kadınları pelvik muayeneler hakkında eğitimle güçlendirmek ve bilgi paylaşmak utanmayı en aza indirebilir. Bu araştırma sonuçlarıyla kadınların utangaçlık düzeyleri ve etkileyen faktörler ayrıntılı olarak irdelenmiştir. Elde edilen sonuçlarla sağlık bakım profesyonelleri kadınlara utangaçlık düzeylerini azaltmaya yönelik girişimler planlayabilir ayrıca sağlık bakım profesyonellerinin farkındalığını artırmak için hizmet içi eğitimler planlanabilir. Bu araştırma sadece bir hastanede yapılmıştır. Bu nedenle araştırma sonuçları evrene genellenemez.

Teşekkür: Araştırmaya katılan tüm kadınlara teşekkür ederiz.

Finansal Destek: Destekleyen kuruluş yoktur.

Çıkar Çatışması: Yoktur.

Etik Onay: Haliç Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kuruldan (Onay tarihi: 01.12.2021, Karar No: 184) etik kurul ve araştırmanın yapıldığı hastaneden kurum izni alınmıştır.

Aydınlatılmış Onam: Araştırmanın her bir adımı Helsinki Deklarasyonu Prensipleri' ne uygun şekilde yürütülmüş olup, gönüllü katılan her bir kadına araştırma hakkında yeterli açıklama yapılarak Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçek için ölçeğin yazarından e-posta ile kullanım izni alınmıştır.

Yazar Katkıları: Fikir/Kavram: ÖT, BD; Tasarım: ÖT, MMK, BD; Veri Toplama ve/veya İşleme: ÖT, BD; Analiz ve/veya Yorum: MMK; Literatür Taraması: ÖT, MMK; Makale Yazımı: ÖT, MMK; Eleştirel İnceleme: MMK

Açıklamalar: 2. Uluslararası Ebeler Derneği Kongresi, 19 – 22 Mayıs 2022, Eskişehir'de sözel bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

1. Demir S, Yeşiltepe Oskay, Ü. Jinekolojik muayene olan kadınların yaşadığı deneyimler ve sağlık profesyonelinin beklentileri. Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi KASHED. 2014; 1(1):68-79.
2. Yılmaz FT, Demirel G. The relationship between body privacy and anxiety in women having gynecological examination. J ObstetGynaecol. 2021;41(7):1112-1115.
3. Daşkan Z, Sevil Ü. Kadınlarda jinekolojik muayeneyi engelleyen psikososyal faktörler. Sürekli Tıp Eğitim Dergisi. 2017;26(2):75-83.
4. Topatan S. Jinekoloji ve obstetri polikliniğine başvuran kadınlarda beden mahremiyeti. ACU Sağlık Bilimleri Dergisi. 2020;11(3):471-477.
5. Güngör A. Utangaçlık ölçeğinin geliştirilmesi geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 2001;2(15):17-22.
6. Bilgin Z, Doğan MY. Farklı kuşaklardaki kadınların jinekolojik muayeneye ilişkin utangaçlık ve anksiyete durumlarının belirlenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2020;23(2):188-195.
7. Phumdoung S, Youngvanichsate S. Women's experiences of receiving a vaginal examination during labor. SongklanagarindMedicalJournal. 2009; 27:465-470.
8. Duman NB, Koçak DY, Albayrak SA, Topuz Ş, Yılmazel G. Kırk yaş üstü kadınların meme ve serviks kanseri taramalarına yönelik bilgi ve uygulamaları. GOP Taksim EAH JAREN. 2015;1(1):8-30.
9. Esencan T. Jinekolojik erken tanı yöntemlerinin kullanımında kadınların tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi. Zeynep Kâmil Tıp Bülteni. 2009;40(2):63-66.
10. Gümüş A, Çam O. Kadınların serviks kanseri için erken tanı tutumları ile benlik saygısı, beden algısı ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkiler. Nobel Med. 2011;7(3):46-52.
11. Yanikkerem E, Özdemir M, Bingol H, Tatar A, Karadeniz G. Women's attitudes and expectations regarding gynaecological examination. Midwifery. 2009;25(5):500-508.
12. Altuncan H, Akın B, Ege E. 20-60 Yaş arası kadınların kendi kendine meme muayenesi uygulama davranışları ve farkındalık düzeyleri. Meme Sağlığı Dergisi. 2008;4(2):84-91.
13. Petro-Nustus W, Mikhail BI. Factors associated with breast self examination among Jordanian women. PublicHealthNursing. 2002;19(4):263-271.
14. Kani S, Bekar M. Factors affecting women's approach to gynecologic examination for cancer prevention. International Journal of Caring Sciences. 2020;13(1):517-526.
15. Aktas D, Kumas MB, Odabasoglu BS, Kaya A. Effect of a special examination gown and nature-based sounds on anxiety in women under going a gynecological examination. Clinical Nursing Research. 2017;27(5):521-539.
16. Sahin MK, Sahin G, Dikici MF, Igde FA, Yaris F. Women's perceptions and attitudes about cervical cancer in Turkey: Kato's device as an alternative to the Papsmear. AsianPac J Cancer Prev. 2014;15(2):10-905-910.
17. Henderson LM, Zimbardo PG, Carducci BJ. The Corsiniencyclopaedia of psychology and behavioral science. In: Craighead WE, Nemeroff, CB, editors. New York: Wiley; 2001. p. 1522-1523.
18. Erbil N, Şenku A, Sağlam Y, Ergül N. Jinekolojik muayene öncesinde Türk kadınların anksiyete seviyeleri ve muayeneye ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 2008;5(1):1-13.
19. Altay B, Kefeli B. Jinekolojik muayeneye gelen kadınların anksiyete düzeyi ve etkileyen bazı faktörler. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi. 2012; 5 (4):114-134.
20. Çalım Sİ, Ulaş SC, Sülüden E, Nilüfer Ç, Göçer Ş, Yürekli ZN. Akademisyen kadınların jinekolojik muayene deneyimleri ve beklentilerinin belirlenmesi. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2022;6(1):125-134.
21. O'Laughlin DJ, Strelow B, Fellows N, Kelsey E, Peters S, Stevens J, Tweedy J. Addressing anxiety and fear during the female pelvic examination. J Prim CareCommunityHealth. 2021;12:1-5.